O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA’LIM VAZIRLIGI
TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI

“TASDIQLAYMAN”
Rektor G.Rixsiyeva
____
2021 yil “28” 08

MUTAXASSISLIKNING NAZARIY MASALALARI

FANINING O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi:	200000 – San’at va gumanitar fanlar
Ta’lim sohasi:	230000 – Tillar
Mutaxassislik:	70230101- Lingvistika (sharq tillari bo‘yicha)

Tashkent – 2021

	5. Qosimova S.Hamiduddin Daririyning “Muqaddima” asari: matn va tadqiq. –T.: ТошДШИ, 2014. 6. Гранде Б.М. Курс арабской грамматики в сравнительно-историческом освещении. - М.: “Восточная литература” РАН , 2001. **Qo‘shimcha adabiyotlar** 7. Мирзиёев Ш.М. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. – Т.: “Ўзбекистон”, 2016.- 56 б. 8. Мирзиёев Ш.М. Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик – ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қоидаси бўлиши керак. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2016 йил якунлари ва 2017 йил истиқболларига бағишланган мажлисидаги Ўзбекистон Республикаси Президентининг нутқи. // Халқ сўзи газетаси. 2017 йил 16 январ, №11. 9. Мирзиёев Ш.М. Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш – юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови. – Т.: “Ўзбекистон”, 2017. - 48 б. 10. Мирзиёев Ш.М. Буюк келажагимизни мард ва олижаноб халқимиз билан қурамиз. – Т.: “Ўзбекистон”, 2017. - 488 б. 1. الشيخ مصطفى الغلاييني، جامع الدروس العربية، بيروت، 1993. ص. 738 2. فؤاد نعمة. ملخص قواعد اللغة العربية. القاهرة.. نهضة مصر. 1973. ص. 214 3. محمود الزمخشري. الانموذج في النحو. مصر.1323 ه./1987م. ص. 408 **Axborot manbalari:** **11. www.almeshkat.com** **12. www.fundarabist.ru** 13. **www.russarabbc.ru**
7.	O‘quv dasturi “Arab filologiyasi” kafedrasida ishlab chiqilgan va 2021-yil “27” 08 dagi “1” – sonli bayonnamasi bilan ma’qullangan. O‘quv dasturi Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Kengashining 2021 yil “28” 08 dagi “1” – sonli bayoni bilan tasdiqlangan.
8.	**Fan/modul uchun mas’ul:** **Begmatova B.M.** – Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti“Arab filologiyasi” kafedrasi dotsenti, yuridik fanlar nomzodi
9.	**Taqrizchilar:** **Shokirova Z.N.**–O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi “Arab tili va adabiyoti al-Azhar” kafedrasidotsenti, t.f.n. **Qosimova S.S.** – Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti“Arab filologiyasi” kafedrasi dotsenti, PhD.

Fan/modul kodi LNM 104		O‘quv yili 2021-2022	Semestr 1	ECTS - Kreditlar 4	
Fan/modul turi Majburiy		Ta’lim tili O‘zbek/rus		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	**Fanning nomi**		**Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)**	**Mustaqil ta’lim (soat)**	**Jami yuklama (soat)**
	Mutaxassislikning nazariy masalalari		60	60	120

2.

I. Fanning mazmuni

Mutaxassislikning nazariy masalalari fani mutaxassislik sohasidagi ilmiy qarashlar, turli munosabatlarning o‘ziga xos jihatlari, ularni baholashning ilmiy asoslari, mutaxassislik sohasiga oid ilmiy markazalar, ularning fan rivojiga qo‘shgan ulushi, mutaxassislikdagi eng yangi yo‘nalishlar va ularning istiqbolla-ri, mutaxassislikning tugun va yechimlari xususida ma’lumot berish,shuningdek, mutaxassislik sohasidagi yangiliklar va mavjud muammolarning yechimlari bilan tanishtiradi.

II. Asosiy nazariy qism (ma’ruza mashg‘uloltlari)
II.I. Fan tarkidiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Fanga kirish.
O‘qitilayotgan sharq tilining taraqqiyot bosqichlari. O‘qitilayotgan sharq tilining nazariy masalalari va muammolari to‘g‘risida ma’lumotlar.

2-mavzu. AShTning dunyo tillari orasida tutgan o‘rni.
Asosiy sharq tilining dunyo tillari orasida tutgan o‘rni. O‘rganilayotgan sharq tilida yaratilgan yozma manbalar. Yozma manbalarning til xususiyati. O‘rganilayotgan sharq tilining yuzaga kelishi va tarihiy takomili.

3-mavzu. Grafika va fonetikaning nazariy masalalari.
O‘rganilayotgan tilning grafikasi va uning asoslari. Fonologiyu va fonetika. O‘rganilayotgan tilning fonetik xususiyati. Imlo masalasi.O‘rganilayotgan sharq tilida bo‘g‘in. Tovush va harf. Urg‘u masalasi.

4-mavzu. Leksikaning nazariy tugunlari.
So‘z tushunchasi.O‘rganilayotgan sharq tilida leksik ma’noning torayishi va kengayishi. So‘zlarning ma’no munosabatiga ko‘ra turlari. Arab tilida so‘z yasalishi masalasi (الاشتقاق).Sinonimlar. Omonimlar. Antonimlar. O‘z qatlam va o‘zlashgan qatlam. Frazeologiya. Neologizmlar.

5-mavzu. Morfologiyaning nazariy tugunlari.
O'rganilayotgan tilda grammatik kategoriya va uning turlari.Grammatik son kategoriyasi. Kelishik kategoriyasi. Grammatik zamon kategoriyasi.

6-mavzu. Sintaksisning nazariy tugunlari.
Arab tilshunosligida sintaksis tushunchasi.Gap sintaksisi. O'rganilayotgan sharq tilida gaplarning tuzilishiga ko'ra turlari.Gap bo'laklari. Gapva uning turlari hamda tarkibga oid masalalar.Soz birikmalari.Sintaktik munosabat turlari.

7-mavzu. Mutaxassislik sohasidagi ilmiy qarashlar.
Mutaxassislik yo'nalishiga tegishli jahon tilshunosligidagi turli nazariy qarashlari. Arab tilshunosligib'yicha ilg'or nazariyotchilar va ularning nazariy qarashlari. Mutaxassislik sohasigaoid ilmiy markazalar.

III. Amaliy mashg'ulotlari buyicha ko'rsatma va tavsiyalar
Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:
1-mavzu. Arab tilida yaratilgan yozma manbalar va ularning til xususiyati.
2-mavzu.Umumxalq tilining adabiy tilga munosabati.
3-mavzu. Fonemaning nazariy masalalari.
4-mavzu.Arab tilida imlo masalasi.
5-mavzu. Arab tilshunosligida leksikaning nazariy muammolari.
6-mavzu. Arab tilida so'z yasalishi masalasi (الاشتقاق).
7-mavzu.Arab tilining lug'at tarkibi.
8-mavzu.Morfologiyaga oid masalalar. O'rganilayotgan tildaso'z turkumlari.
9-mavzu. Arab tilida morf va morfema tushunchalari.
10-mavzu.Arab tilshunosligida sintaksis tushunchasi.Soz birikmalari.
11-mavzu.Sintaktik munosabatlar.
12-mavzu.Arab tilida gaplarning tuzilish va ifoda maqsadiga ko'ra turlari.
13- mavzu.Arab tilida neologizmlar va frazeologizmlar.
14-mavzu.Arab tilshunosligi bo'yicha ilg'or nazariyotchilar va ularning qarashlari.
15-mavzu.Mutaxassislikdagi eng yangi yo'nalishlar va ularning istiqbollari.

Nazariy mashg'ulotlarda olingan bilimlarni talabalar amaliy mashg'ulotlarda ko'nikma va malakalarini oshirib, mustahkamlab boradilar. Amaliy darslarga tayyorlanish uchun talabalar qo'shimcha ilmiy adabiyotlarni o'qiydilar va bu ham o'z o'rnida mazkur fanni yanada chuqur egallash uchun yordam beradi.
Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurulmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interfaktiv usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

V. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:
1. Arab tilida yaratilgan yozma manbalarning qiyosiy tadqiqi (referat, slayd).
2. Arab tilining tovush qurilishiga oid ilmiy tadqiqotlar (doklad, slayd).
3. Tilshunaslikda leksikologiyaga doir tadqiqotlar (referat, slayd)..

4. Arab tilida o'z va o'zlashgan so'zlar. Frazeologiya.
5. Arab tilshunosligida morfologiyaga doir tadqiqotlar. (mavzuni arab tilida gapirib berish, slayd tayyorlash).
6. Arab tilshunosligining ilg'or nazariyotchilari va ularning qarashlari (mavzuni arab tilida gapirib berish, referat tayyorlash).

Mustaqil o'lashtiriladigan mavzular bo'yicha magistr tomonidan referatlar tayyerlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.

3. VI.Ta'lim natijalari/Kasbiy kompetensiyalari

Talaba bilishi kerak:

Fanni o'zlashtirish natijasida magistr:
Fan bo'yicha talabalarning bilim, ko'nikma va malakalariga quyidagi talablar qo'yiladi. ***Talaba:***
- o'qitilayotgan sharq tilining nazariy masalalari, asosiy sharq tilining dunyo tillari orasida tutgan o'rni, ushbu tilda yaratilgan yozma manbalarga tasnifiy yondashish, yozma manbalarning til xususiyatlari, o'qitilayotgan sharq tilining asosiy manbalari, yozma adabiy tilning yuzaga kelishi va uning tarixiy takomili haqida ***tasavvurga ega bo'lishi;***
- o'qitilayotgan sharq tilining taraqqiyot qonuniyatlarini, o'qitilayotgan tilning kerakli masalalarini aniqlash, o'qitilayotgan sharq tili muammolarini tadqiq etish uchun zarur materiallarniizlab topish, tasnif qilish va tizimli asosda tahlil qilish va ulardan ***foydalana olishi;***;
- o'qitilayotgan sharq tiliga xos tipik hodisa-qonuniyatlarni tilshunoslikning umumiy qonuniyatlari bilan bog'lay olish bo'yicha ***tajriba va ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak***.

4. VII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:
- Ma'ruzalar;
- seminarlar (mantiqiu fikrlash, tezkor savol-javoblar);
- guruhlarda ishlash;
- taqdimotlarni qilish;
- individual loyihalar;
- jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.

5. VIII. Kreditlarni olish uchun talablar:
Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.

6. Asosiy adabiyotlar

1. Qosimova S.Mutaxassislikning nazariy masalalari. –T.: TDSHU, 2020.
2. Nosirova M.A. Tilshunoslik bilimlari tarixi (Arab tilshunosligi) – T.: Semurg' media, 2011. -248.
3. Qahhorov A., Nosirova M. "Gap sintaksisi". Arab tilshunoslari talqinida. - T.: TIU, 2013.
4. Aliev D., Qodirov T.Sh. "Arab tili leksikologiyasi". –T.: ТошДШИ, 2010 y.